

Strategisch beleidsrelevant onderzoek 2007-2011

welzijn,
volksgezondheid
en gezin

POP is een onderzoek naar
Preventie van
Overgewicht bij
Peuters en
jonge kinderen

Jong en gezond? Uitdagingen voor meer gezonde voeding en beweging bij kinderen in Vlaanderen

Prof. dr. Lea Maes
Prof. dr. Ilse De Bourdeaudhuij
Drs. Valerie De Coen

Vrije Universiteit Brussel

Introductie

Probleemstelling:

Rapport WHO (2003):

- **onevenwichtige voeding en inactieve levensstijl**
→ **mortaliteit en morbiditeit** in de Westerse landen.

Gezondheidsgedrag van het kind

- **gezin**
- **school**
- **omgeving**
- **community**

=> Preventieboodschappen op jonge leeftijd implementeren

Introductie

Doelstellingen:

- **Ontwikkelen** eenvoudig multicomponent interventieprogramma gericht op gedragsdeterminanten binnen gezin en individu, met als doel gezonde voeding en beweging te promoten bij kinderen (3-9 jaar) en hun gezinnen.
- **Evaluëren** van de verschillende aspecten van dit multicomponentinterventieprogramma, nl. de effectiviteit op gedrag en de haalbaarheid op niveau van de verspreiders en de ontvangers.

Methode

- Regioselectie:

3 interventie en 3 controle communities pair-matched

Gent (Mariakerke)

Aarschot-Holsbeek-Lubbeek

Oostende

leper

Oudenaarde

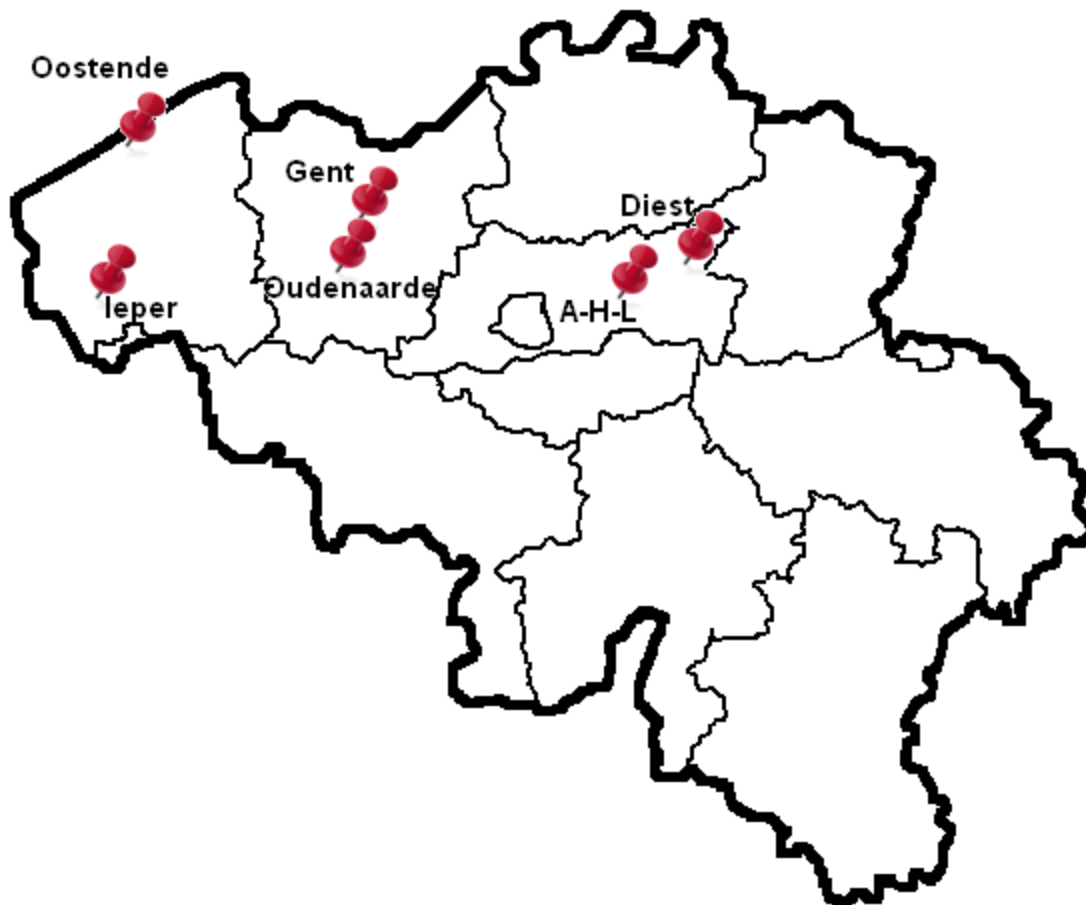
Diest

Effectiviteitsonderzoek: meting BMI + vragenlijst ouders
(demografie, FFQ, edm.)

POP is een onderzoek naar
Preventie van
Overgewicht bij
Peuters en
jonge kinderen

Methode

Methode respons

Startmeting:

1689 kinderen

1ste, 2de en 3de kleuterklas en 1ste leerjaar

Tussentijdse meting: **742** vragenlijsten en **1174** BMI's

2de en 3de KL klas en 1ste en 2de leerjaar

Eindmeting:

829 vragenlijsten en **1268** BMI's

3de KL klas en het 1ste, 2de en 3de leerjaar

Interventie

De 5 gezondheidsboodschappen

De 5 gezondheidsboodschappen

Voeding	Fysieke activiteit/ sedentair gedrag
<p>1</p> <p>Dagelijkse consumptie van water stimuleren ten koste van frisdrank</p>	<p>4</p> <p>Tv-kijken reduceren</p>
<p>2</p> <p>Dagelijkse consumptie van fruit en groenten stimuleren en de consumptie van de restgroep reduceren</p>	<p>5</p> <p>Dagelijkse fysieke activiteit stimuleren</p>
<p>3</p> <p>Dagelijkse consumptie van melk stimuleren</p>	

Concept van de interventie

- Bestaand en nieuw ontwikkeld materiaal voor de scholen, ouders en de community
- Begeleiding en implementatie door de LoGO's
- Focus op gezond gedrag NIET op gewicht

Bestaand materiaal

Mild van Water

Gezonde school

Eigen materiaal van
de scholen

1 2 3 aan tafel

Actieve speelplaats

Drankbeleid op school

Interventie stickers

Beperk het gebruik van **room**, dit bevat een hoog vetgehalte.

Geef je kind tot 4 jaar **volle melk**.

Calciumverrijkte sojaproducten kunnen melk vervangen.

Beperk het gebruik van **gesuikerde melkproducten**.

Karnemelk en yoghurt zijn een prima vervanger voor melk.

Drink zelf water, **geef het goede voorbeeld**.

Zet **bij elke maaltijd** water op tafel.

Beperk het frisdrankgebruik, maar geef **onbeperkt** water.

Hou steeds een flesje water bij de hand, je kan het (na)vullen met **kraantjeswater**.

Voeg eens wat **smaak** toe aan water, bijvoorbeeld met **geperst fruitsap**.

Geef je kind zo veel mogelijk groenten **bij elke maaltijd**.

Geef **verse** groenten en fruit ipv in blik, bokalen of gedroogd.

Zorg voor **voldoende variatie**.

Geef fruit als **tussendoortje**.

Geef je kind fruit en groenten die **makkelijk** kunnen gegeten worden.

Spreek regels af met je kind over het eten van snoep en koek.

Als je kind koek of snoep vraagt, geef het dan **fruit of een melkproduct**.

Peperkoek, droge koekjes en schuimgebak zijn beter dan gebak bereid met boter of chocolade.

Geef zelf het goede voorbeeld. Beperk het eten van snoep, koek en zoute snacks.

Zorg dat je kind **voldoende eet bij de maaltijden**, zo krijgt het tussendoor minder snel honger.

Laat je kind **minstens één uur per dag** actief spelen of bewegen.

Beperk het aantal uren **TV kijken**.

Breng op een **actieve manier** tijd door met je kind.

Zorg dat je kind **niet te lang stilzit**.

Zorg voor **leuke activiteiten** zoals buiten spelen en gezelschapsspelen.

Interventie advies op maat

Advies op maat : naar ouders

Beste ouder(s) van X,

Enkele maanden geleden vulde je een vragenlijst in over het eet- en beweegpatroon van je kind. Deze brief bevat een persoonlijk advies over de voeding en beweging van je kind op basis van deze vragenlijst. Als je de inname van je kind verkeerd hebt ingeschat en daardoor de vragenlijst niet volledig correct ingevuld hebt, dan kan deze brief mogelijk onjuiste informatie bevatten. Hou hier rekening mee! In de brief krijg je informatie over de hoeveelheid melk, groenten, fruit, water en tussendoortjes die je kind dagelijks eet. Daarnaast vind je ook informatie terug over hoeveel je kind dagelijks beweegt.

Melkproducten leveren belangrijke voedingsstoffen die onmisbaar zijn voor de opbouw van sterke botten. Kinderen tussen 6 - 12 jaar hebben dagelijks 450 ml melk of melkproducten nodig (= 3 glazen). Onder melkproducten worden naast melk ook afgeleide producten zoals yoghurt, platte kaas, pap en pudding verstaan. Calciumverrijkte sojaproducten kunnen melk ook vervangen. Geef de voorkeur aan halfvolle melkproducten en kies steeds voor de ongesuikerde melkproducten. Geef je kind maximaal één gesuikerd melkproduct per dag.

Je kind neemt dagelijks 650 ml melkproducten in (1 glas = 150ml en 1 potje yoghurt = 125 gram) in waarvan 92 % uit ongesuikerde melkproducten en 8 % uit gesuikerde melkproducten.

Je kind neemt dagelijks voldoende melkproducten in, proficiat ! Motiveer je kind om voldoende melkproducten te blijven innemen.

(...)

Interventie Kalender

Kalender 2011

Interventie Poster K6

Posters en folders K6

welzijn,
volksgezondheid
en gezin

POP is een onderzoek naar
Preventie van
Overgewicht bij
Peuters en
jonge kinderen

Interventie in de pers

POP nieuwsbrieven, in de community, ...

JONG EN IN VORM DANKZIJ POP!

POP: PREVENTIE VAN OVERGEWICHT BIJ PEUTERS EN JONGE KINDEREN

GROOTSE PLANNEN

De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

JONG GELEERD IS OUD GEDAAN

Gezond eten en voldoende beweging zijn twee belangrijke dingen voor kinderen die weten hoe het is. Wat deze gezonde en het aanpak van de kinderen met hun ouders aan de voedingsovername en fysieke activiteit in de praktijk. Dit is de manier om de gezondheid van de kinderen te verbeteren.

POP!

Het meest succesvolle project kreeg de naam POP. Dit is de manier om de gezondheid van de kinderen te verbeteren.

POP IN OOSTENDE

De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

VIJF GEZONDHEIDSGEBOEDSCHAPPEN

Het POP-project heeft vier jaar lang de aandacht van de media. Dit is de manier om de gezondheid van de kinderen te verbeteren.

Nieuwsbrief POP

Januari 2010

Het onderzoek

De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

Indicaten project van VIZEG en de LOGO

De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

Pop-medewerkers op school

De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

Lokale verhalen

De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

BETER ZICHT OP OVERGEWICHT BIJ JONGE KINDEREN

En tijd terug toonde een onderzoek van de Universiteit Gent dat de Moeders te weinig bewegen. Ze zeggen dat nog veel ouders denken aan de speelplaats, aan een vol van beweging per dag zouden heel wat Moeders niet bedenken. Mama's of papa's vree't er met de auto naar school en thuis houde televisie, computer of speelgoed ben binnen. Bovendien heeft niet elk kind een ruime tuin ter beschikking waar hij of zij zich volop kan uitleven. Het zou bij volwassenen is immers ook bij kinderen te weinig beweging - samen met ongezonde voeding - een belangrijke oorzaak van overgewicht.

De Bourdardfamilij de studie coördineert. "Afhankelijk van hun leefstijl weten de kinderen een tot drie uur per dag te bewegen. Over resultaten kunnen we dus voorlopig nog niets zeggen."

Gemeenschap in beweging

Het ligt voor de hand dat het POP-project zich niet uitsluitend bezield op de kindertafelprogramma's. Ook scholen en de omgeving van het kind zullen worden betrokken door de onderzoekers van gezonde gemeenschappen in fruit, melk, darmenbacteriën en computergebruik. De POP-voorzitters zijn daarbij vooral benadrukt naar het effect van acties naar een gezonde groep van kinderen. "De opzet van ons project is werk maken van interesse. Daarbij hebben we het belang van de gemeenschap in beweging voor ogen, zodat dat het een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

HET PEUTERDIET

De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

Wetgever wil meer aandacht voor de kindertafel

De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

Wetgever wil meer aandacht voor de kindertafel

De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

HET PEUTERDIET

De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

Wetgever wil meer aandacht voor de kindertafel

De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

Wetgever wil meer aandacht voor de kindertafel

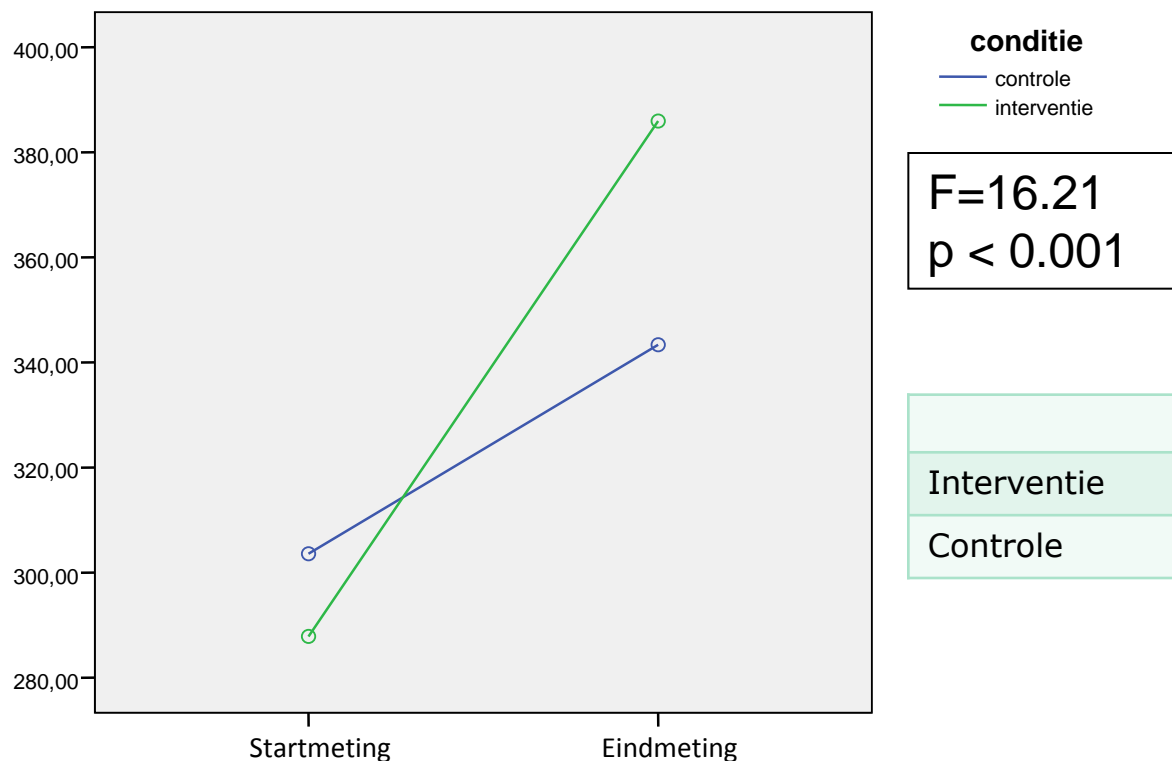
De onderzoekers willen van POP een gezins- en schoolprogramma maken. Een voorbeeld: Dankzij de in Nederland een project dat er op het jaar 2011 in gebruik is om de volwassenen - die zichzelf ook niet willen laten overtuigen - te helpen om hun gewicht te verminderen. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden. Dit wordt gedaan door middel van een programma van drie maanden.

Gezondheidsboodschap 1

Dagelijkse consumptie van water
stimuleren ten koste van frisdrank

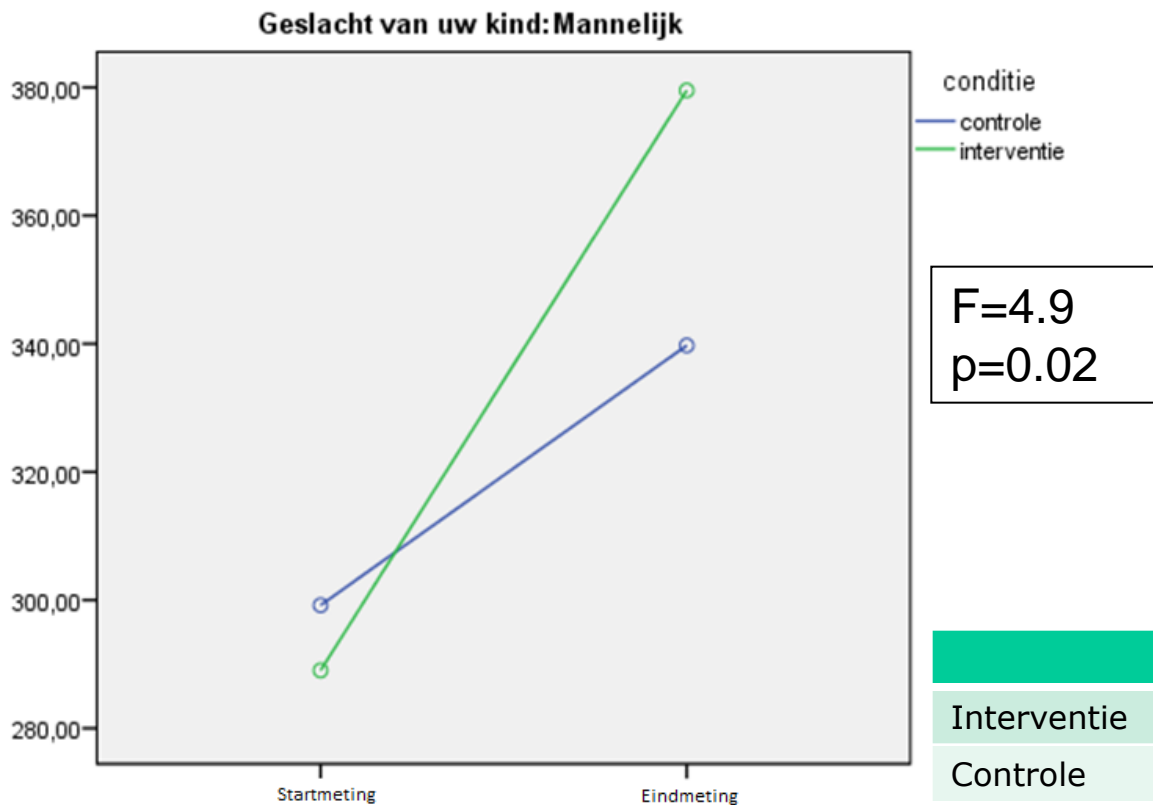
WATER: Interventie heeft effect* op **totale groep**

(*Gecontroleerd voor leeftijd, geslacht en SES)

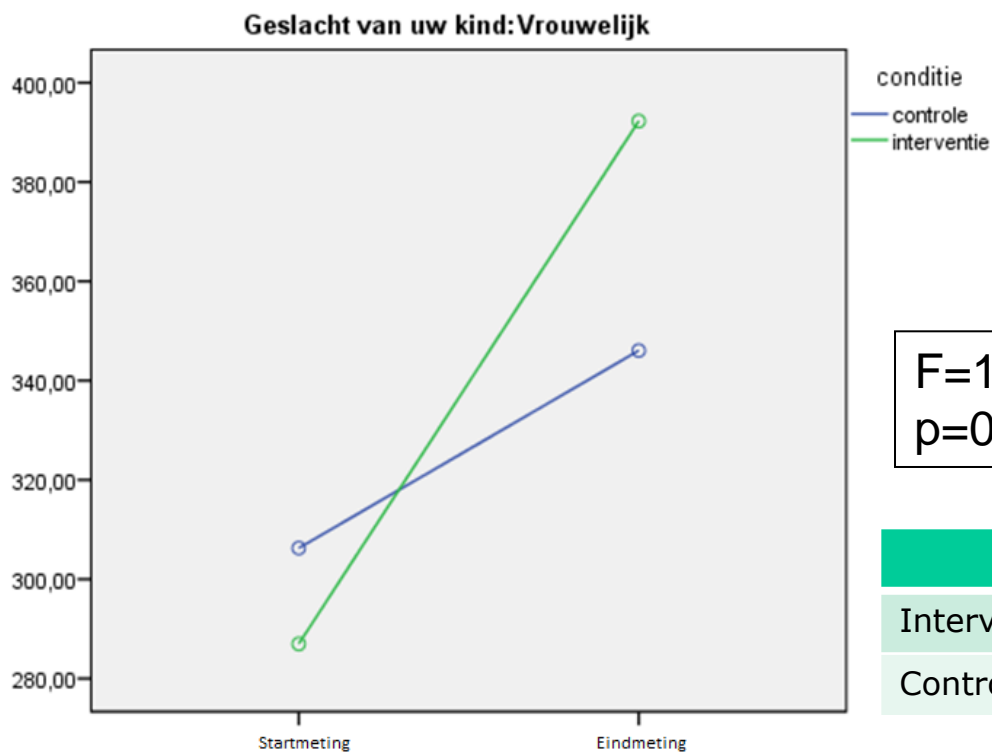

	Startmeting	Eindmeting
Interventie	284 ml/dag	381 ml/dag
Controle	308 ml/dag	349 ml/dag

WATER: Interventie effect bij jongens

WATER: Interventie-effect bij meisjes

	Startmeting	Eindmeting
Interventie	282 ml/dag	386 ml/dag
Controle	313 ml/dag	354 ml/dag

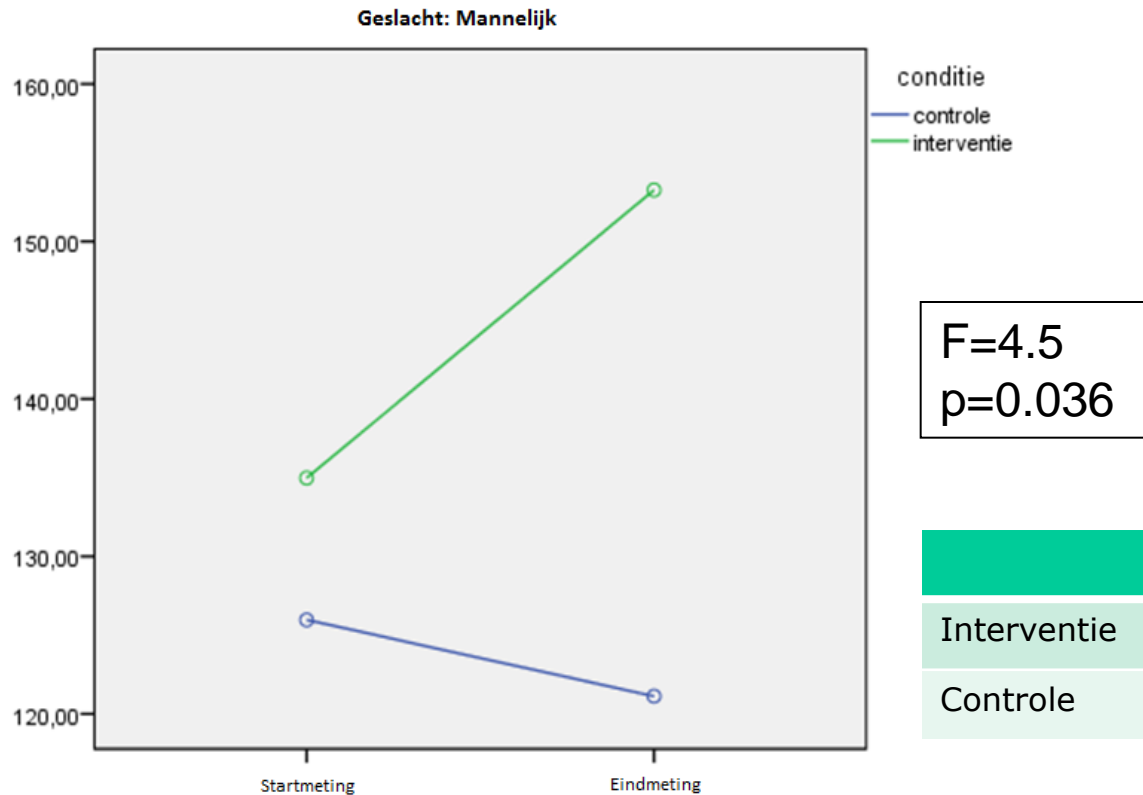
Resultaten frisdrank en water

- Frisdrank (jongens en meisjes)
  - GEEN effecten (ook geen tijdseffecten)
- ➔ De kinderen blijven evenveel frisdrank drinken en drinken meer water in de interventiegroep

Gezondheidsboodschap 2

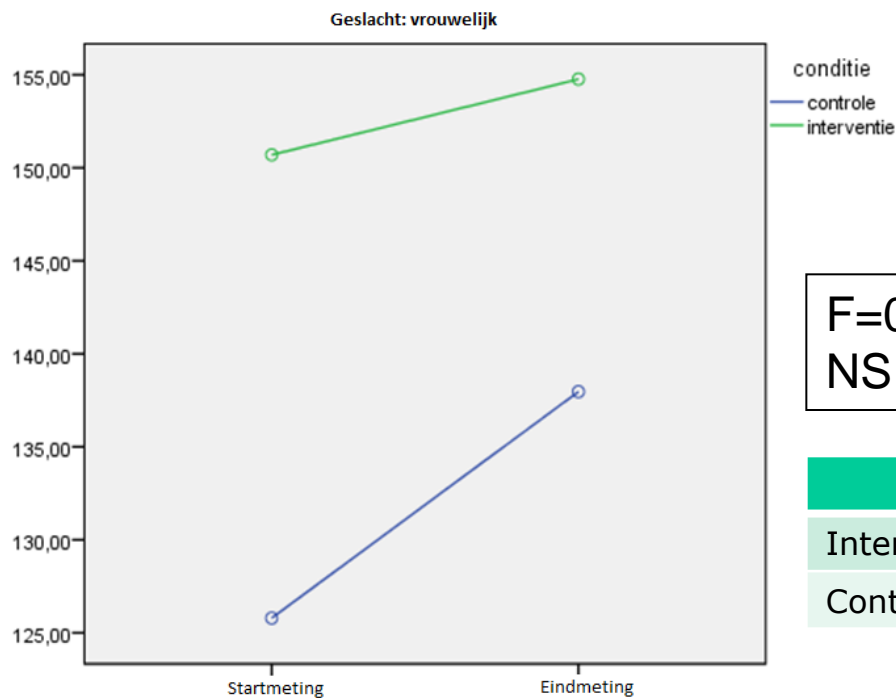
Dagelijkse consumptie van fruit en groenten stimuleren en de consumptie van de restgroep reduceren

FRUIT: Interventie-effect bij jongens

	Startmeting	Eindmeting
Interventie	135 g/dag	152 g/dag
Controle	126 g/dag	123 g/dag

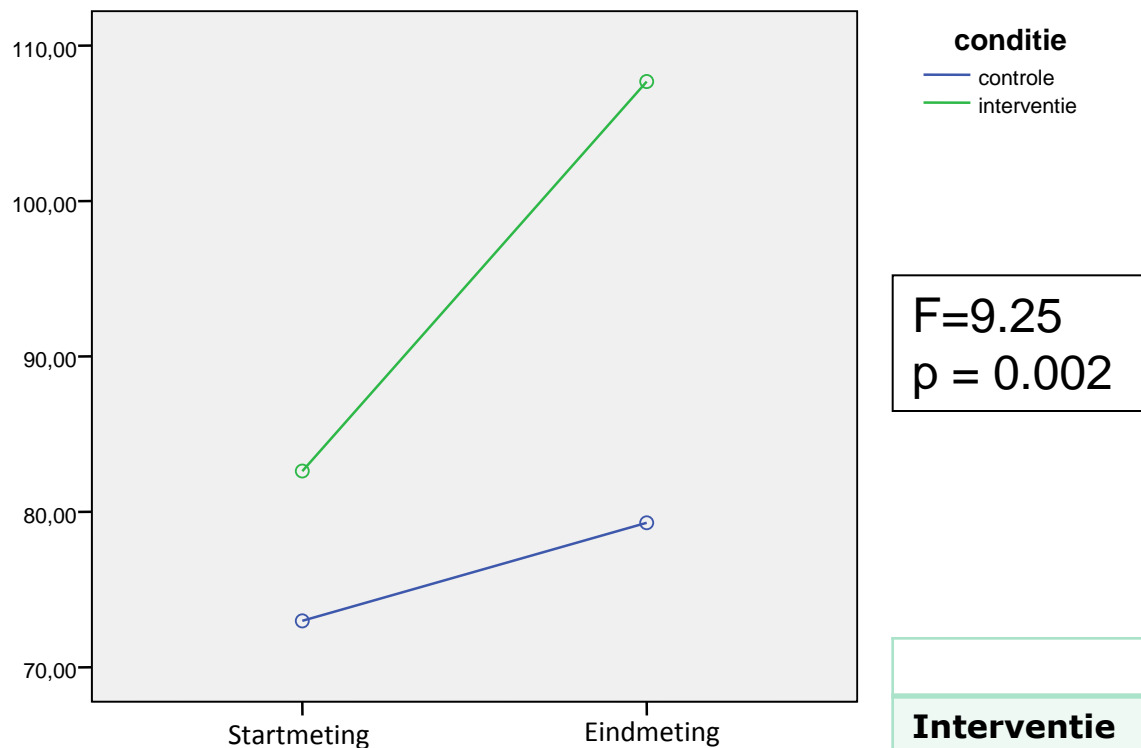
FRUIT: Geen effecten bij **meisjes**

F=0.5
 NS

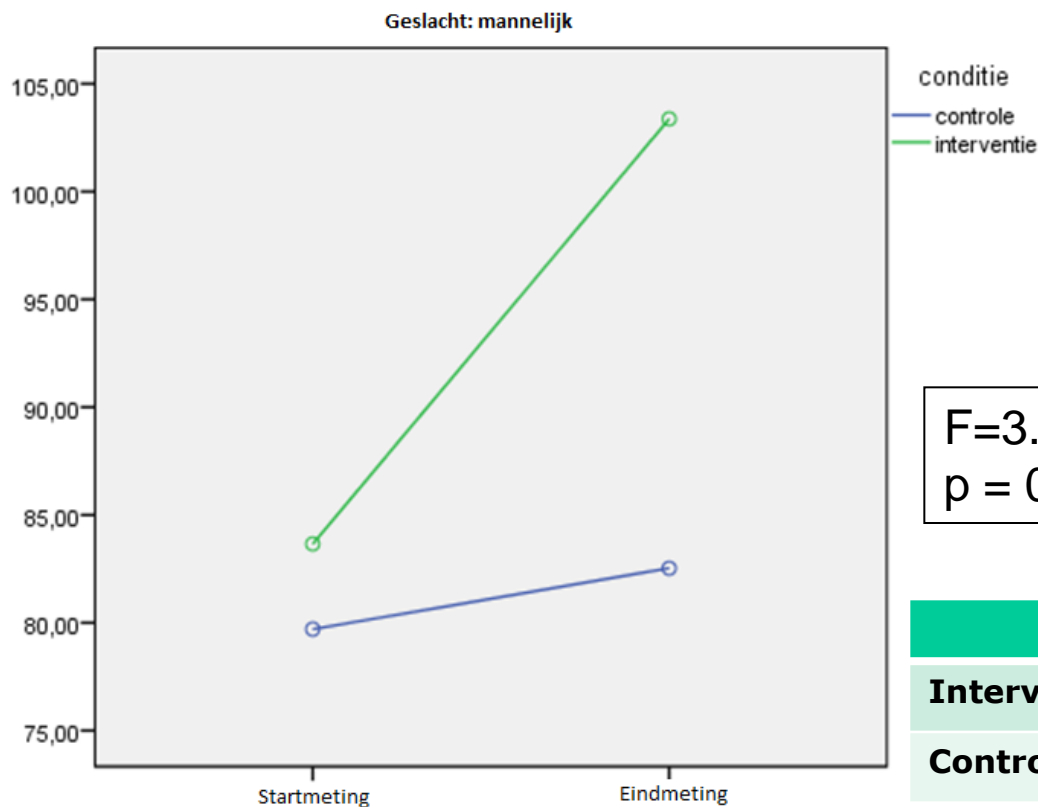
	Startmeting	Eindmeting
Interventie	150 g/dag	155 g/dag
Controle	126 g/dag	136 g/dag

GROENTEN: Interventie heeft een effect op **totale groep** (Gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en SES)

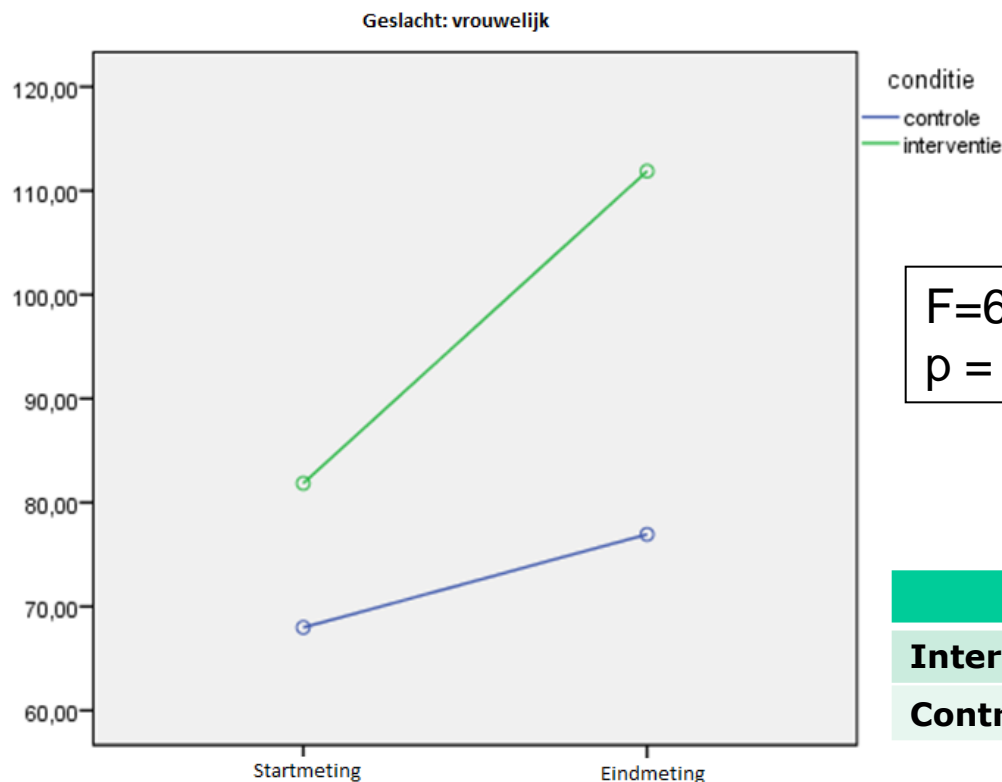
	Startmeting	Eindmeting
Interventie	82 g/dag	107 g/dag
Controle	73 g/dag	80 g/dag

Groenten: Significant effect bij jongens

	Startmeting	Eindmeting
Interventie	83 g/dag	103 g/dag
Controle	80 g/dag	83 g/dag

GROENTEN: Significant effect bij **meisjes**

$F=6.1$
 $p = 0.014$

	Startmeting	Eindmeting
Interventie	81 g/dag	111 g/dag
Controle	69 g/dag	78 g/dag

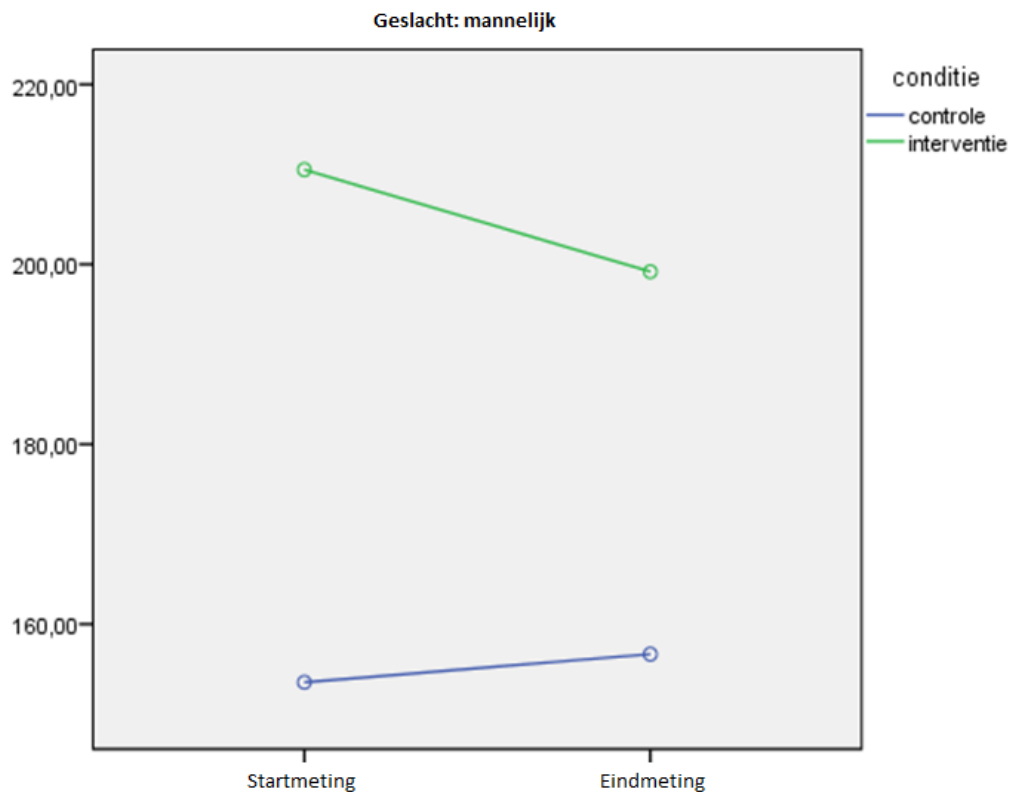
Resultaten restgroep

Geen effecten op de restgroep, ook geen tijdseffecten dus ze consumeren tevens niet meer van de restgroep

Gezondheidsboodschap 3

Dagelijkse consumptie van melk
stimuleren

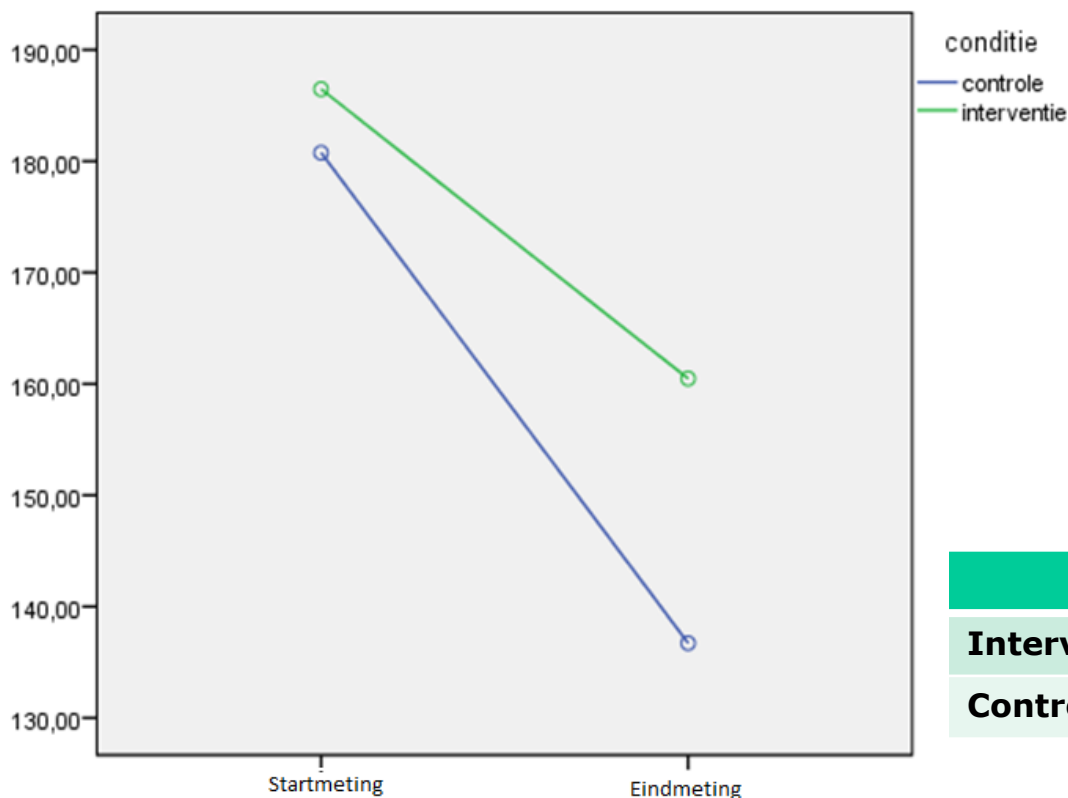
MELK: **Jongens**: geen effecten, ook geen tijdseffecten

Resultaten melk

MELK: Meisjes: geen effecten van de interventie, wel tijdseffecten (daling in beide groepen)

Geslacht: vrouwelijk

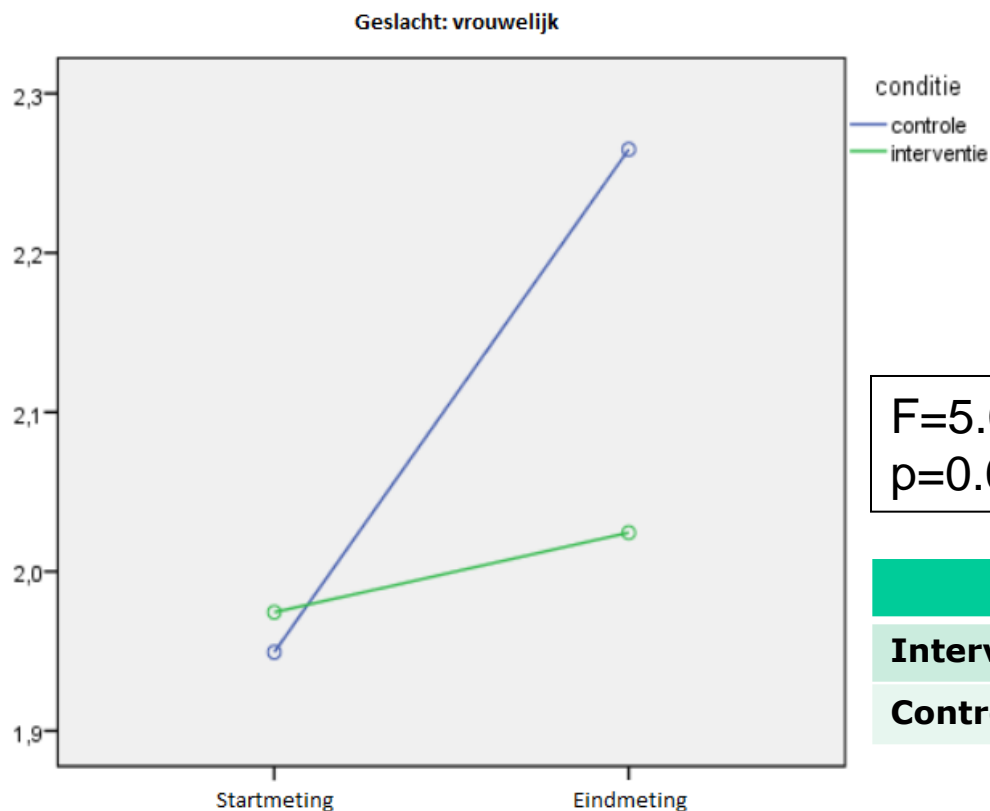

	Startmeting	Eindmeting
Interventie	187 ml/dag	158 ml/dag
Controle	181 ml/dag	139 ml/dag

Gezondheidsboodschap 4

Tv-kijken reduceren

SCHERMTIJD WEEKEND: Meisjes

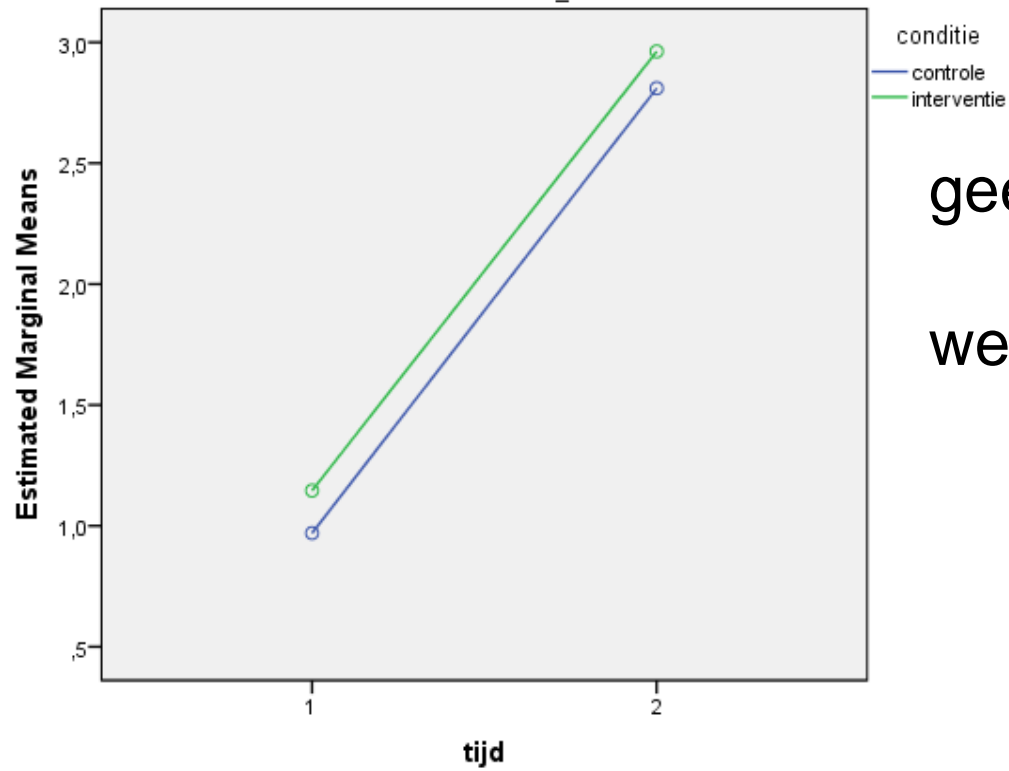
	Startmeting	Eindmeting
Interventie	2.01 h/dag	2.06 h/dag
Controle	1.92 h/dag	2.24 h/dag

- Geen effect op schermtijd weekend jongens
- Geen effect op schermtijd in de week

Gezondheidsboodschap 5

Dagelijkse fysieke activiteit
stimuleren

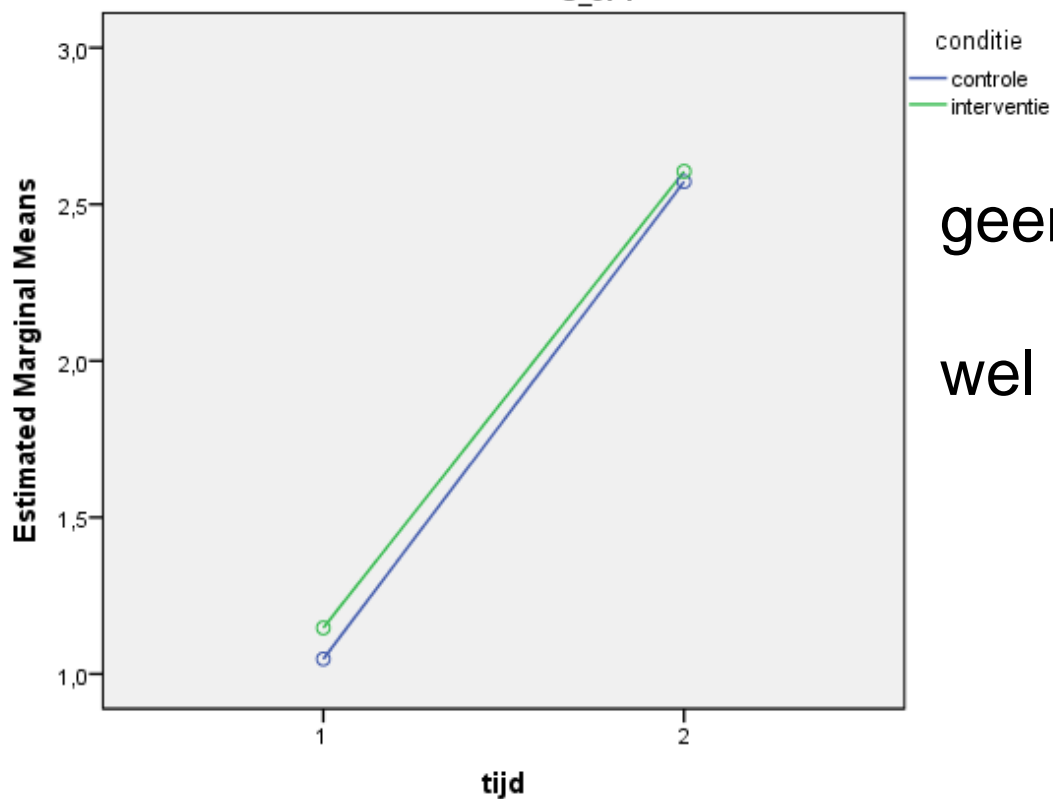
Beweging jongens:

geen interventie-effecten

wel tijdseffecten

Beweging meisjes:

geen interventie-effecten

wel tijdseffecten

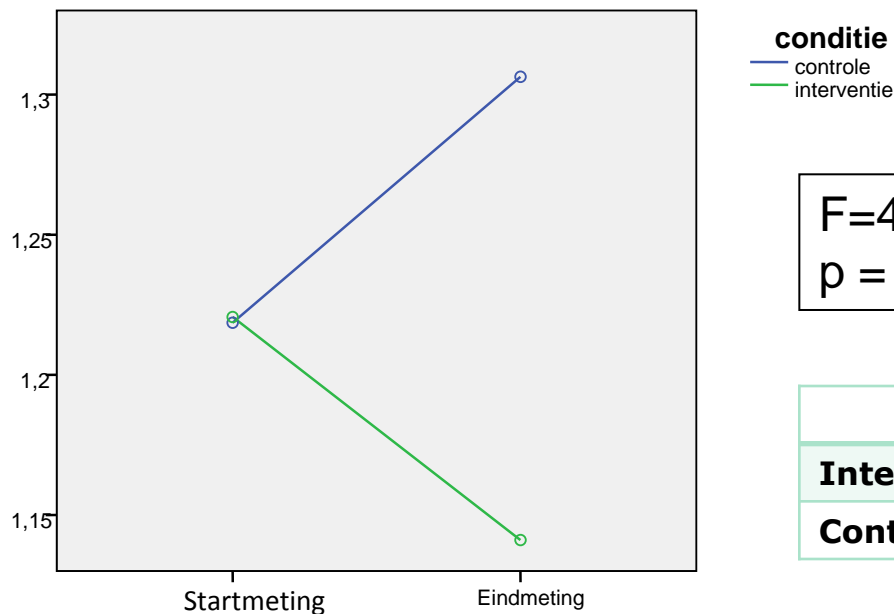
Effecten op enkele determinanten

Resultaten Opvoedingspraktijken

Beschikbaarheid frisdrank bij de warme maaltijden

Interventie heeft significant effect* op de frequentie (0=nooit tot 4=altijd) van de beschikbaarheid van frisdranken bij de warme maaltijd bij de totale groep

* Gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en SES

$F=4.83$
 $p = 0.028$

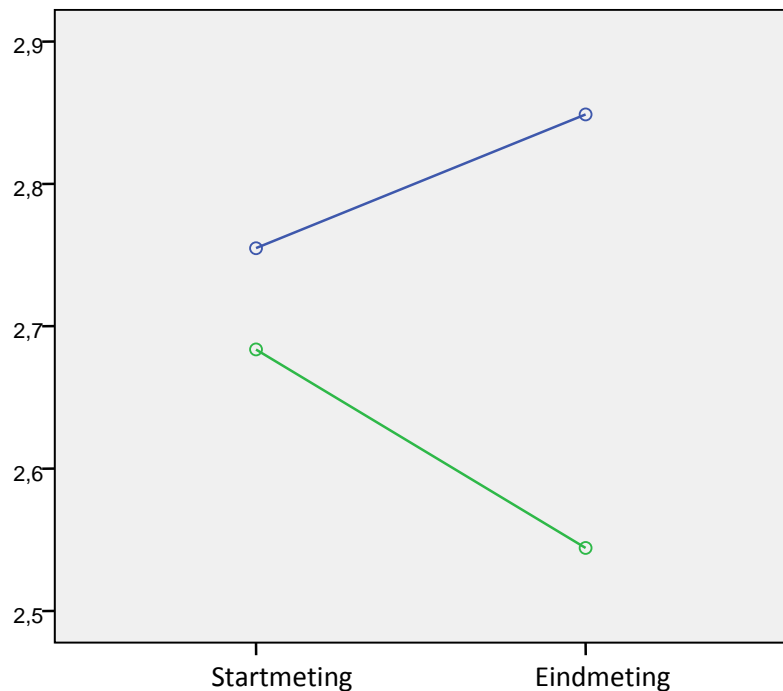
	Startmeting	Eindmeting
Interventie	1,24	1,18
Controle	1,19	1,28

Resultaten

Opvoedingspraktijken

Snoep in huis

De interventie heeft een significant effect (*) op de frequentie (0=nooit tot 4=altijd) van snoep in huis hebben op de totale groep (Gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en SES)

conditie
 — controle
 — interventie

F=5.60
 p=0.018

	Startmeting	Eindmeting
Interventie	2.68	2.55
Controle	2.76	2.84

Resultaten Opvoedingspraktijken

Geen effect op aantal opvoedingspraktijken

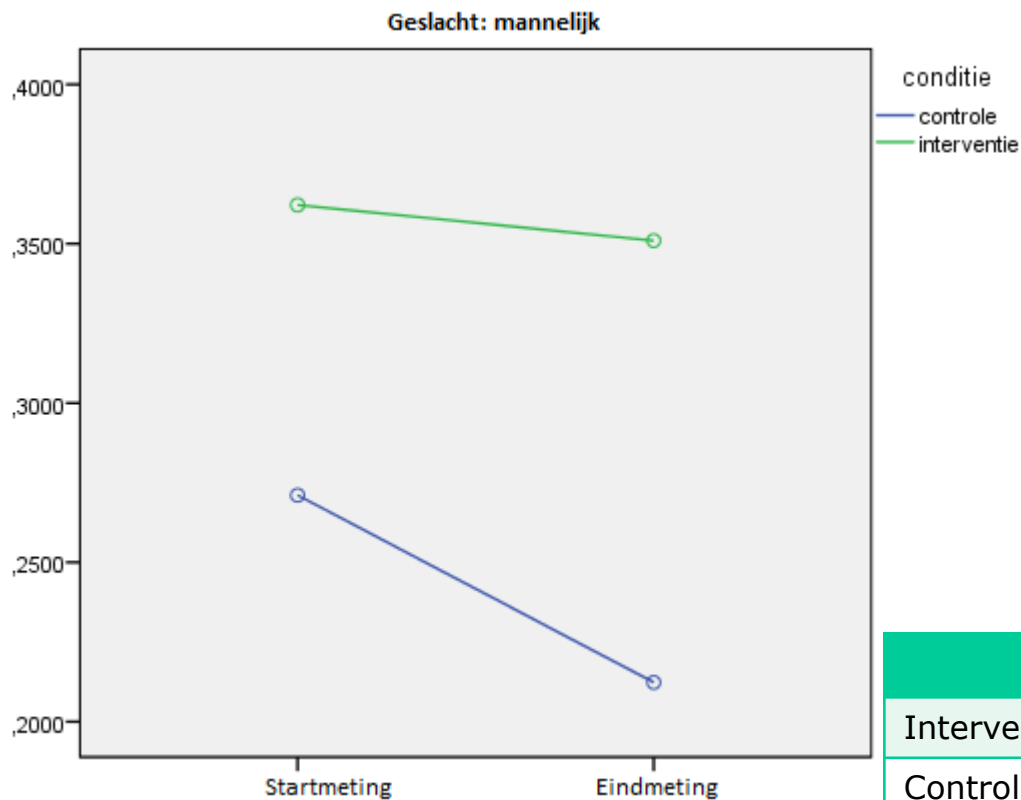
- Aanmoediging
- Modeling
- Regels
- Ontrading

Resultaten Samenvatting effecten

Effecten op gewicht en BMI

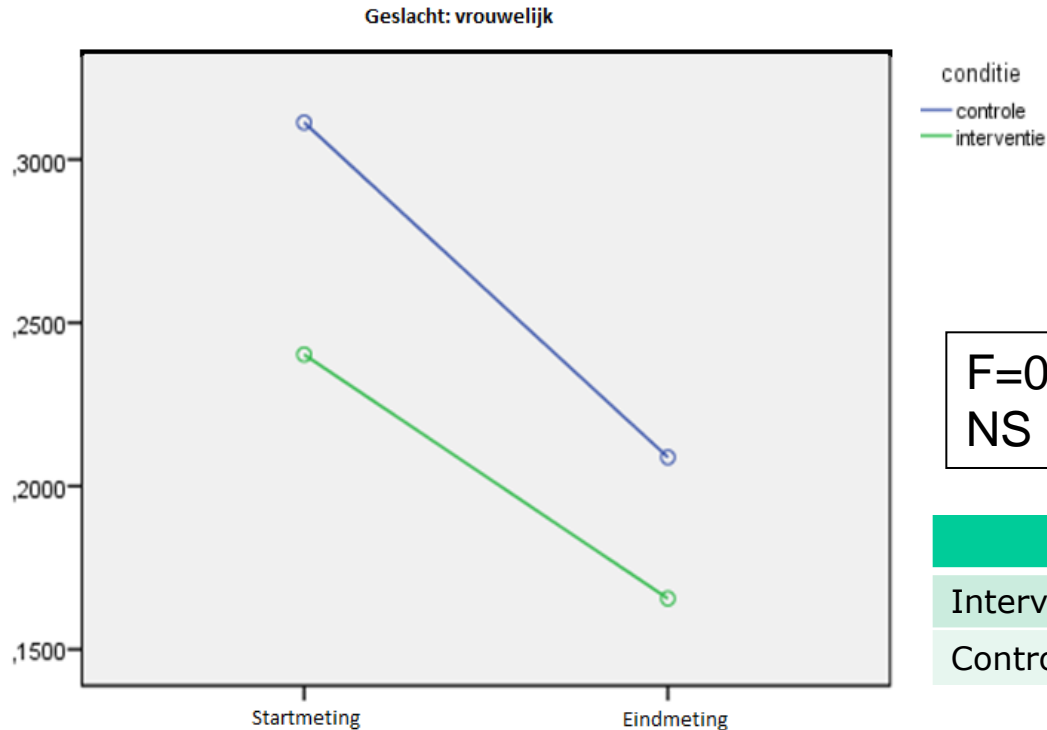
- Lengte en gewicht → BMI → BMI z-score
- = aantal standaardafwijkingen die men afwijkt van het ideaal/verwachte waarde
- BMI z-scores werden berekend aan de hand van de xLMS methode en de Vlaamse groeicurves

BMI z-score: Jongens (met exclusie van ondergewichtigen)

	Startmeting	Eindmeting
Interventie	0,37	0,36
Controle	0,26	0,21

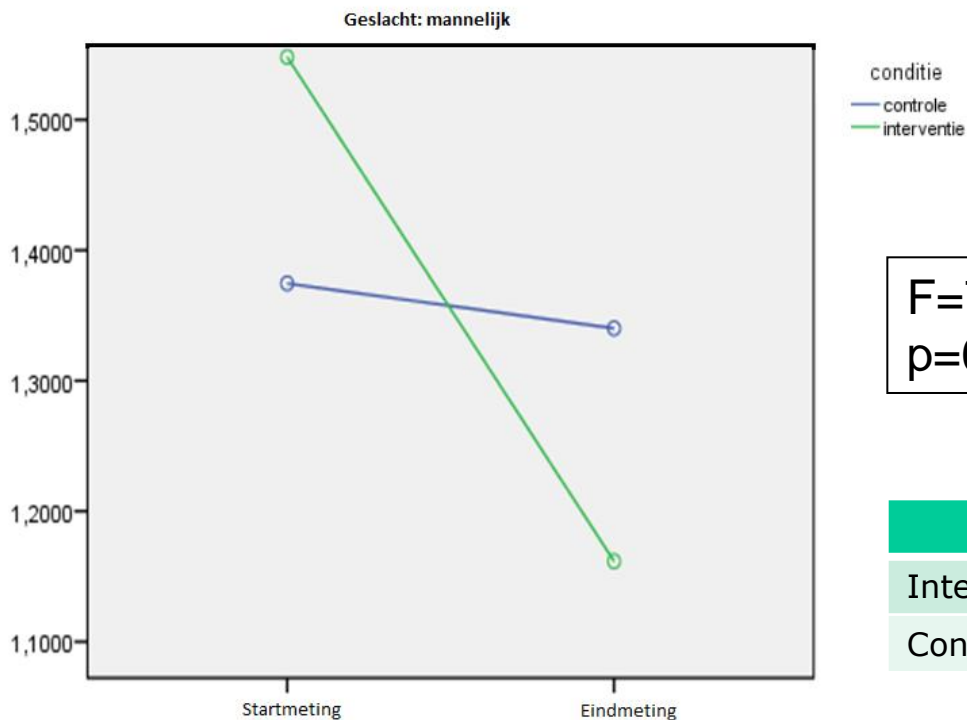
BMI z-score: Meisjes (met exclusie van ondergewichtigen)

	Startmeting	Eindmeting
Interventie	0,24	0,18
Controle	0,31	0,20

BMI z-score: Jongens met overgewicht bij de startmeting

Interventie-effect

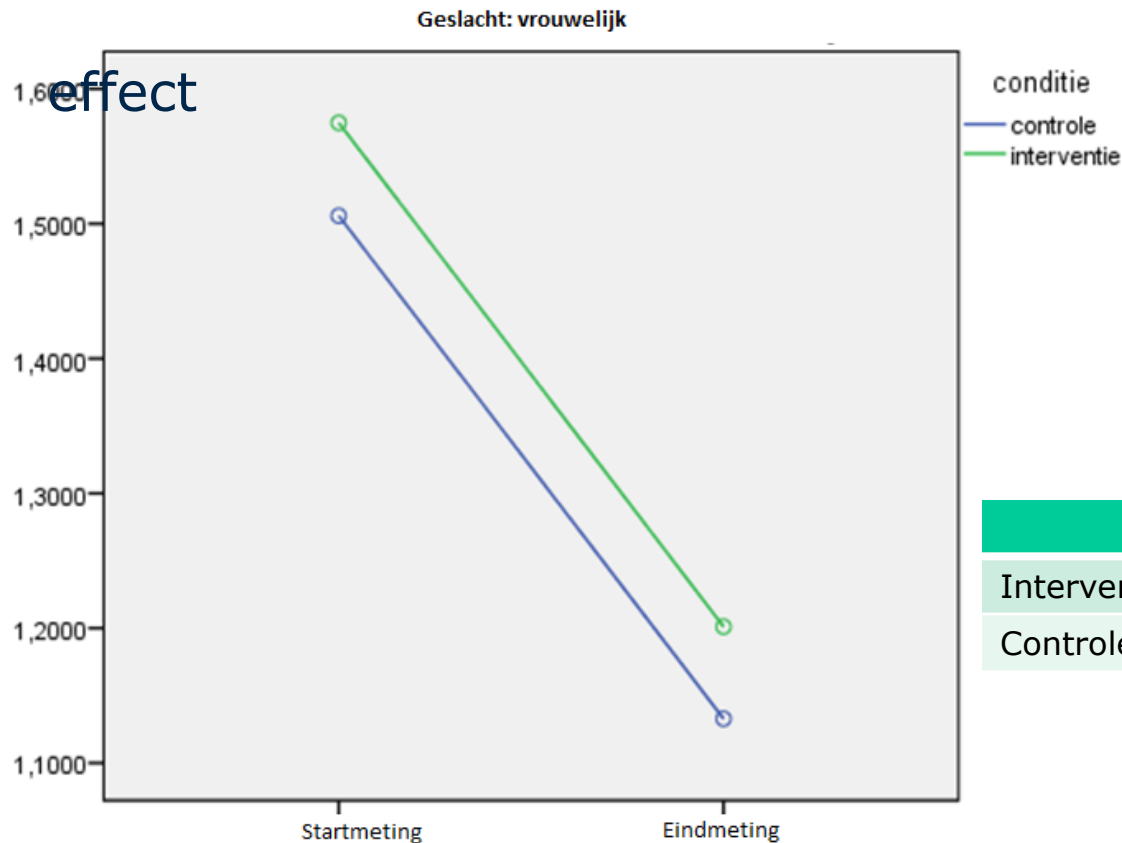

$F=7.4$
 $p=0.008$

	Startmeting	Eindmeting
Interventie	1,54	1,16
Controle	1,39	1,33

Resultaten BMI

BMI z-score: Meisjes met overgewicht bij de startmeting.

Geen interventie-
wel tijdseffect

	Startmeting	Eindmeting
Interventie	1.59	1.24
Controle	1.50	1.10

BESLUIT

Interventie is in staat om **gedrag** te veranderen:

- ↑ Water
- ↑ Groenten
- ↑ Fruit
- ↓ Schermtijd

Na 2 jaar duidelijke effecten !

Na 1 jaar nog geen effecten !

Maar niet alle gedrag:

- Melk (daalt bij meisjes in beide groepen)
- Frisdrank (blijft gelijk in beide groepen)
- Restgroep (blijft gelijk in beide groepen)
- Beweging (neemt toe in beide groepen)

BMI z-score

Interventie heeft ook gunstig effect op BMI-z score bij **jongens** met overgewicht ↓

Geen interventie-effect op **meisjes** met overgewicht, maar wel tijdseffect (daling)

Implementatie werkt

- multicomponent voeding, beweging, sedentair gedrag
- bestaand + nieuw **POP** materiaal
- school + thuis + community
- via LOGO's

In het project

- + Extra financiële tussenkomst scholen
- + Extra inhoudelijke ondersteuning
- Overlast van metingen en vragenlijsten

Implementatie

- LOGO's zijn goed geplaatst om via scholen en gemeenten interventies te begeleiden naar voeding en beweging, overgewicht
- Materiaal is grotendeels voorhanden en kan gebruikt worden

Ervaringen met gemeenten

- Positieve contacten met besturen, grote bereidheid
- Vast aanspreekpunt/werkgroep voor gezondheidspromotieprojecten nodig
- Liever wisselende projecten dan verankering (dus verpakking vaak wijzigen?)

Discussie met gemeenten en scholen volgt

Beleidsimplicaties

- Versterken van lokale besturen
- Blijvende samenwerking gezondheidsonderwijs
- Breed gebruik van alle bestaand materiaal
- Focus op gedrag werkt op gewicht
- Langere termijn (2j) is belangrijk

Bedankt voor de aandacht

Vragen ?

Ilse.Debourdeaudhuij@UGent.be
Lea.Maes@UGent.be